

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

Mateja Lepoša

KORUPCIJA IN SODNO IZVEDENSTVO

Diplomsko delo
univerzitetnega študijskega programa Varstvoslovje

Ljubljana, avgust 2017

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

KORUPCIJA IN SODNO IZVEDENSTVO

Diplomsko delo

Študentka: Mateja Lepoša
Študijski program: Univerzitetni študijski program Varstvoslovje
Mentor: red. prof. dr. Bojan Dobovšek

Zahvaljujem se mentorju, red. prof. dr. Bojanu Dobovšku, da ste me na predavanjih navdušili s temo, moj predlog sprejeli ter mi dali izziv, da se s problemom soočim. Hvala za vso pomoč pri izdelavi diplomskega dela.

Posebna zahvala tudi asistentu Boštjanu Slaku, za vašo pripravljenost vedno pomagati, za vse nasvete in predloge, ki so pripomogli k diplomskemu delu.

Hvala staršema, da sta mi stala ob strani na vsakem koraku študija, da sta verjela vame, nikoli podvomila v moj uspeh in me vzpodbujala od začetka do konca. Brez vaju mi ne bi uspelo.

Velik hvala sestrama in fantu, za ljubezen in podporo, vedno.

Hvala sostanovalcem in prijateljem, da ste mi stali ob strani.

Korupcija in sodno izvedenstvo

Ključne besede: korupcija, sodno izvedenstvo, sodno-izvedenska mnenja, kaznivo dejanje

Povzetek

Korupcija predstavlja grožnjo na slehernem področju, kjer se pojavi. Obstaja že od nekdaj, njen pomen pa se skozi zgodovino spreminja. Posebej zaskrbljujoče je, ko se pojavi na področjih, ki se proti njej borijo, na primer policija in sodišče. V takih institucijah korupcija izpodbija temelje, ki so zapisani v zakonodaji, pravilnikih, načrtih in podobno. Ker pri koruptivnih dejanjih nimamo klasične žrtve, jo je zelo težko odkrivati. Ob koruptivnem dejanju imata tako dajalec podkupnine kot prejemnik oziroma storilec korist. O njej, razen ob prijavi, ki potem postanejo predmet raziskovanja in nadzorovanja, javnost ne izve ničesar. V primeru prijave, akterji, ki so vpleteni v dejanje, poskrbijo, da se o kaznivem dejanju čim manj izve. Ključni element pri tem predstavljajo mediji. Kar je o korupciji znanega, objavijo novinarji, ki spremljajo sojenja in tekom celotne preiskave zbirajo informacije o primerih.

Sodno izvedenstvo je del kazenskega postopka, kjer lahko pride do koruptivnih dejanj. Sodni izvedenec je strokovnjak na določenem področju, ima primerno znanje in pristojnost oziroma dolžnost, da sodišču pri določenih primerih pomaga. Prav zaradi svoje vloge, ki je v določenih primerih ključnega pomena, saj sodniki svojo razsodbo ali končno sodbo oprejo na izvedenčevo mnenje, lahko stranka, ki je v postopku premožnejša, izbere lažjo pot do »zmage« na sodišču.

Slovenski sodni sistem ne vodi evidence, kjer bi sodišče pred izbiro izvedenca lahko preverilo, kolikokrat je izvedenec mnenje podal in kakšno vlogo je mnenje imelo na končni izid. Sodniki najpogosteje izberejo izvedenca, s katerimi imajo izkušnje iz prejšnjih primerov.

V Sloveniji so mediji za javnost ključnega pomena pri poročanju o korupciji, saj so njihovi članki objavljeni v časopisih, na spletu in podobno. Prav tako veliko javno dostopnih informacij najdemo na spletni strani Komisije za preprečevanje korupcije.

Corruption and the referee expertise

Keywords: corruption, referee expertise, referee-expertise opinion, criminal act

Abstract

Corruption presents a threat in every area where it appears. It exists since always but the definition of it has changed through time. It is especially alarming when it appears in areas where there is fought against it, for example police and justice. In this kind of institutions corruption works against the law, rules, plans, etc. Corruption knows no victims therefore it is very hard to investigate. The one who gives the bribe and the one who takes it have both benefit out of it. So public do not know it happened except when one of the two actors report the other. Then the investigation and controlling over the case starts and maybe it becomes a public news. In some occasions even if there was the report, actors make sure it does not come out to public and nobody knows about it. The main key here is the media. What we read or hear about corruption is published by reporters who follow the trial and gather information about such cases.

The referee expertise is a part of the criminal proceeding, when corruption may happen. The referee is an expert who has proper knowledge in specific field and has the ability to help on the court. His role is in some cases the main reason for how the judge manage his opinion at the end of the trail and that is why the referee can be a target for the client which is wealthier to make an offer about fake professional opinion on the court and therefore wins the case.

In Slovenia the court system does not have a list of those who already gave their professional opinion once and the judge could not check how many times the referee gave a good opinion or how his opinion affected the conclusion of the trail. Most of the time the judge picks the referee he is familiar with from the previous cases.

In Slovenia the media is the main key which report about corruption because their articles are published in the newspaper and on the social media, etc. A lot of information we can also find on the website of committee for prevent corruption (Komisija za preprečevanje korupcije).

Kazalo vsebine

1	UVOD.....	1
1.1	Opredelitev hipotez.....	2
1.2	Raziskovalne metode dela.....	2
2	SPLOŠNO O KORUPCIJI.....	3
2.1	Definicija korupcije.....	4
2.2	Nivoji korupcije.....	7
2.3	Preprečevanje korupcije.....	7
2.3.1	Komisija za preprečevanje korupcije.....	8
2.3.2	Načrt integritete.....	9
2.4	Korupcija in sodstvo.....	11
2.4.1	Zadovoljstvo javnosti z delom sodišč 2015.....	12
2.5	Svetovni barometer korupcije.....	13
3	SPLOŠNO O SODNEM IZVEDENSTVU.....	14
3.1	Imenik sodnih izvedencev.....	17
3.2	Vloga sodnega izvedenca v kazenskem postopku.....	18
3.2.1	Potek dela po zakonodaji.....	18
4	KORUPCIJA, SODNO IZVEDENSTVO IN MEDIJI.....	21
4.1	Primer »Načelno mnenje številka 164«.....	22
4.2	Primer »Načelno mnenje številka 216«.....	23

4.3	Primeri iz časopisov in internetnih virov	24
4.4	Primerjava besedil člankov iz medijev.....	25
5	RAZPRAVA	28
6	ZAKLJUČEK.....	30
6.1	Verifikacija hipotez	32
	VIRI IN LITERATURA	35

Kazalo tabel

Tabela 2.1: Nivoji korupcije	7
Tabela 3.1: Imenik sodnih izvedencev - primer.....	17

Kazalo grafov

Graf 2.1: Ocene sodnikov: primerjava med letoma 2013 in 2015	12
Graf 2.2: Zaznava korupcije v Sloveniji	13
Graf 3.1: Število razrešitev sodnih izvedencev po uradni dolžnosti 2012-2017	17

1 Uvod

Korupcija predstavlja grožnjo sleherni organizaciji, ljudem, ki so v tej organizaciji zaposleni, podjetjem, gospodarstvu in če povzamemo, škoduje vsakemu področju, kjer se pojavi. Lahko jo opišemo kot grožnjo celotni državi in njenim prebivalcem. Problematika diplomskega dela je korupcija v povezavi s sodno vejo oblasti, sodnim izvedenstvom. Kombinacija lahko predstavlja veliko škodo eni izmed strank v kazenskem postopku ter krši temelje pravne države, ki so zapisani v Ustavi Republike Slovenije. Šepec (2016) poudarja ključni problem v našem sodnem sistemu, in sicer problem nepristranskosti, ki izhaja iz dejstva, da si premožnejša stranka v postopku lahko privošči boljšega strokovnjaka. Iz navedenega lahko sklepamo, da prav tako zaradi istih razlogov lahko pride do pojavnosti korupcije.

Prvi stik s tematiko korupcije največkrat nastane, če o temi slišimo oziroma jo zasledimo v medijih, predvsem na televiziji in v časopisih. Če želimo o tem izvedeti kaj več, lahko pogledamo na spletno stran Komisije za preprečevanje korupcije, ki objavlja poročila, sklepe o primerih in podobno. V današnjem času je vloga medijev vedno večja, saj imamo na voljo veliko načinov podajanja informacij (socialna omrežja, spletne strani, blogi, časopisi ipd.).

Namen diplomskega dela je predstaviti, zakaj korupcija v sodni veji oblasti predstavlja veliko grožnjo in ugotoviti, v kolikšni meri je povezana s sodnim izvedenstvom. Cilji so predvsem najti povezavo med korupcijo in sodnim izvedenstvom, čim boljše opisati vlogo sodnega izvedenca v kazenskem postopku od začetka do konca na sodišču ter ugotoviti ključne napake, kjer lahko med postopkom pride do korupcije, analizirati poročanje različnih medijev o tematiki, opisati postopek, kako lahko posameznik postane sodni izvedenec in kako ga sodišče potem izbere za primernega za podajanje mnenj. Prav tako je cilj diplomskega dela predstaviti zakonodajo, ki ureja področje korupcije in sodnega izvedenstva, čim boljše opisati, kakšno vlogo imajo mediji pri preprečevanju korupcije ter podati nekaj rešitev, ki bi na analiziranem področju veliko prispevale.

1.1 Opredelitev hipotez

Hipoteza 1: O problematiki korupcije v povezavi s sodnim izvedenstvom izvemo le iz medijev.

Hipoteza 2: V primerih korupcijskih dejanj v sodnem izvedenstvu se pojavlja srednji nivo korupcije.

Hipoteza 3: V slovenskem sodnem sistemu ni vodene evidence, ki bi pokazala, kolikokrat je sodni izvedenec podal mnenje in kakšno vlogo je imelo njegovo mnenje na izid sodbe.

Na tematiko korupcije v povezavi s sodnim izvedenstvom v Sloveniji še ni veliko raziskanega. Srečevanje s primeri v praksi, kjer predstavlja sodno-izvedensko mnenje veliko težavo strankam v kazenskem postopku nas je spodbudilo, da poskusimo zbrati o povezavi čim več uporabnih podatkov, ki bodo v pomoč tistim, ki jih tema zanima in se mogoče odločijo za nadaljnje raziskovanje tematike. Na tem področju bo diplomsko delo prvo v Sloveniji, ki se specifično ukvarja s korupcijo v sodnem izvedenstvu, kar nam predstavlja dodaten izziv in motivacijo.

1.2 Raziskovalne metode dela

Metode, ki jih bomo uporabili pri izdelavi diplomskega dela so:

- Analiza sekundarnih pisnih virov, kjer bomo pregledali domačo in tujo literaturo, ki opisuje problem korupcije in sodnega izvedenstva in s pomočjo deskriptivne metode opisali, utemeljili in predstavili temeljne pojme, ki so potrebni za razumevanje tematike korupcije v povezavi s sodnim izvedenstvom.
- Z analizo člankov iz različnih medijev (časopisi, spletne strani, socialna omrežja), ki se nanašajo na povezavo sodnega izvedenstva in korupcije bomo primerjali poročanje o tematiki.

2 Splošno o korupciji

Dobovšek (2012) korupcijo opisuje kot politični, socialni in kulturni problem države. Pri tem ima v mislih osebe, ki s svojo dejavnostjo kršijo svoje dolžnosti in si s tem pridobijo protipravno korist, ne glede na to, ali so zaposlene v javnem ali zasebnem sektorju. Zaskrbljujoča je predvsem korupcija v javnem sektorju oziroma javni upravi, saj ogroža kredibilnost same države. Ocenjena je kot nemoralna in škodljiva za družbo.

Korupcijo lahko splošno opredelimo kot »ponujanje, sprejemanje in zahtevanje določene koristi z namenom vplivati na uradno osebo pri izvajanju njene službe« (Dobovšek, 2012, str. 10).

S korupcijo se ukvarja več disciplin, kot so sociologija, kriminologija, viktimologija, pravo, ekonomija in psihologija. Pri razlagi korupcije se je tako oblikovalo več teorij, ki pojav razlagajo:

- **sociološki pogled na korupcijo** izhaja iz razlage in nastanka anomije, ki je vzrok za razpad družbene kohezije in vrednot. V takšni situaciji se pojavi situacija, kjer nekateri zelo obogatijo, drugi pa osiromašijo. Takšno stanje je lahko samo trenutno, povzročeno zaradi velikih sprememb v družbi, lahko pa postane stalnica v družbi (Šelih v Dobovšek, 2012);
- **teorije racionalne izbire** izhajajo iz temeljev prava in ekonomije, ki jih je razlagal Becker (1963) v svojem prispevku o ekonomiji v povezavi s kaznivim dejanjem korupcije. Bistvo teorije je, da posameznik izvrši kaznivo dejanje, z namenom pridobitve višje koristi, kot bi jo pridobil v primeru, če kaznivega dejanja ne bi storil. Teorijo racionalne izbire lahko zato uporabimo tudi za razlago korupcijskih dejanj. Teorija je prav tako uporabna za oblikovanje preprečevalnih ukrepov (Kregar v Dobovšek, 2012);
- **teorija priložnosti** izhaja iz situacijske kriminologije, Kanduč (2004) njen cilj opredeljuje kot zmanjšanje priložnosti, ki so ugodne za izvršitev kaznivega dejanja korupcije in navaja nekaj ukrepov oziroma rešitev: nezdržljivost javnih funkcij s pridobitno dejavnostjo, registracija lobistov, prepovedi in omejitvev sprejemanja daril in podobni ukrepi, ki zavirajo pogoje za nastanek korupcije.

2.1 Definicija korupcije

Pojem korupcija je skozi zgodovino dobival veliko različnih pomenov, vsem pa je skupno to, da opredeljujejo nekaj slabega in v družbi nezaželenega. Vsi pomeni prav tako vsebujejo skupno komponento, in sicer povezavo med javno službo in privatnimi nameni (Dobovšek, 2012), kar pa pomeni, da je korupcija največkrat opisana, da nek posameznik, podjetje ali druge organizacije izkoriščajo javno upravo za svojo lastno korist. Iz te povezave lahko sklepamo, da se največ korupcije pojavi prav v javni upravi. Dobovšek (2012) pojem korupcija opredeljuje v ožjem in širšem smislu. Korupcijo v ožjem smislu opisuje tako kot je le-ta opredeljena v kazenski zakonodaji, medtem ko je v širšem smislu korupcijo mogoče razumeti kot vrsto moralno vprašljivih, nedopustnih in pokvarjenih dejanj, ki nekomu prinašajo korist.

V Rimskem pravu je korupcija bila definirana kot kaznivo dejanje in sredstvo za vplivanje na uradno osebo pri izvajanju njene službe. Najpogostejše oblike so podkupovanje, nepotizem in zloraba položaja, Bursač (2006) pa navaja še naslednje: velika korupcija, majhna korupcija, srednja korupcija, administrativna korupcija, sistemska korupcija, politična korupcija, institucionalna in z njo povezana zakonodajna korupcija, navzkrižje interesov in klientelizem. Podkupovanje povzeto po Dobovšku (2012) delimo na:

- pravo podkupovanje
- nepravo podkupovanje
- vnaprejšnje podkupovanje
- naknadno podkupovanje
- aktivno podkupovanje
- pasivno podkupovanje

Pravo podkupovanje je usmerjeno v dejanja, ki presegajo kompetence prejemnika. Prejemnik mora zato ravnati recimo proti svoji organizaciji in dela stvari, ki jih sicer kot uradna oseba ne bi smela in za katere nima pooblastil.

Primer: Tajnica na fakulteti podpiše sklep o diplomskem delu, za kar nima pooblastil, saj mora sklep podpisati dekan fakultete, vendar zaradi prejema podkupnine to stori.

Ravno nasprotno je pri nepravem podkupovanju. V tem primeru pa uradna oseba ravna tako, kot bi morala že sicer in izvrši legitimno oziroma dovoljeno dejanje. V takem primeru dajalec podkupnine plača nekaj, kar bi moral dobiti tudi brez plačila.

Primer: Dekanu plačamo, da nam podpiše sklep o diplomskem delu. To mora storiti v vsakem primeru, če izpolnjujemo pogoje, saj ima za to pooblastilo, vendar zaradi prejema podkupnine dosežemo, da nam jo podpiše prej kot drugim.

Vnaprejšnje podkupovanje pomeni, da je podkupnina dana prejemniku vnaprej, preden je ugodnost, ki jo storilec želi, izvršena.

Primer: Najprej študent plača dekanu določeni znesek vnaprej, dekan pa podpiše sklep o diplomskem delu po prejemu podkupnine.

Nasprotno je naknadno podkupovanje, kjer pride do plačila po izvršeni dejavnosti, ki jo storilec želi.

Primer: Zahtevamo sklep o diplomskem delu, dekan ga podpiše in šele nato mu študent plača določen znesek za opravljeno storitev.

Pasivno podkupovanje pomeni, da sprejemamo podkupnino, za dosego cilja storilca oziroma podkupovalca. Pri aktivnem podkupovanju pa štejejo dejanja dajalca podkupnine, ki proučuje cilj, do katerega želi priti z dajanjem podkupnine (Dobovšek, 2012).

Korupcijo je zaradi širokega pojma in zaradi različnega razvoja skozi zgodovino težko definirati. Najdemo kratke definicije, teoretično analitične definicije in definicije, ki jih je razvilo področje prava (Jager, 2000).

Najpomembnejša definicija za slovenski pravni sistem je tista, ki jo opredeljuje slovenska zakonodaja. Kazenski zakonik (»Kazenski zakonik [KZ-1-UPB2]«, 2012) navaja naslednja dejanja, ki jih prištevamo h korupciji:

- 157. člen: Sprejemanje podkupnine pri volitvah
- 241. člen: Nedovoljeno sprejemanje daril
- 242. člen: Nedovoljeno dajanje daril
- 261. člen: Jemanje podkupnine

- 262. člen: Dajanje podkupnine
- 263. člen: Sprejemanje koristi za nezakonito posredovanje
- 264. člen: Dajanje daril za nezakonito posredovanje

Komisija za preprečevanje korupcije [KPK] (n.d.) jo definira kot »vsako kršitev dolžnega ravnanja z namenom pridobiti korist zase ali za drugega« ter poudarja, da je glavnega pomena koruptivni namen. Korist je lahko nepremoženjska ali premoženjska. Da dejanje štejemo kot koruptivno morajo biti prisotni naslednji elementi: kršitev, kršeno je dolžno ravnanje, prisotna mora biti uradna oseba, v javnem ali zasebnem sektorju in korist (KPK, n.d.).

»Korupcija je vsaka kršitev dolžnega ravnanja uradnih in odgovornih oseb v javnem ali zasebnem sektorju, kot tudi ravnanje oseb, ki so pobudniki kršitev ali oseb, ki se s kršitvijo lahko okoristijo, zaradi neposredno ali posredno obljubljenе, ponujene ali dane oziroma zahtevane, sprejete ali pričakovane koristi zase ali za drugega« (»Zakon o integriteti in preprečevanju korupcije [ZInPK]«, 2011).

2. člen Civilnopravne konvencije o korupciji, ki je bil sprejet v okviru Sveta Evrope za namen konvencije korupcijo opredeljuje kot »neposredno ali posredno terjanje, ponujanje, dajanje ali sprejemanje podkupnine ali katerekoli druge nedovoljene koristi ali obljubo le-te, ki moti pravilno opravljanje dolžnosti ali ravnanje, zahtevano od prejemnika podkupnine, nedovoljene koristi ali obljube le-te« (Civilnopravna konvencija o korupciji, 2003).

Čeprav je definicij veliko lahko opazimo, da so vsem skupni ključni elementi, ki so potrebni, da dejanje lahko opredelimo kot koruptivno. Komisija za preprečevanje korupcije za razliko od ostalih definicij še kot glavni element navaja, da je pri dejanju prisotna uradna oseba, kar je temeljni element, kadar govorimo o korupciji v javni upravi. V ostalih definicijah sta temeljna elementa kršitev in korist.

2.2 Nivoji korupcije

Korupcijo lahko po Jandosovi (v Dobovšek, 2012) razdelimo na tri nivoje, ki so podrobneje prikazani v tabeli 2.1 spodaj: mikro, srednji in makro nivo. Razlikujejo se po tem, kdo so akterji, ki jo na posameznem nivoju izvajajo, kakšne so oblike korupcije na vsakem nivoju ter kako pri posameznem nivoju iskati rešitve za odpravljanje korupcije.

Tabela 2.1: Nivoji korupcije (Vir: Dobovšek, B. (2012). *Korupcija v tranziciji*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede)

	MIKRO	SREDNJI	MAKRO
AKTERJI	Na tem nivoju se pojavljajo državljani proti najnižjim javnim uslužbencem. Največkrat v institucijah: zdravstvo, policija, upravne službe ipd.	Mali in srednji poslovneži proti srednjemu nivoju vladnih uslužbencev, lokalnim avtoritetam in funkcionarjem ipd.	Menedžerji nacionalnih in internacionalnih podjetij proti najvišjim državnim uslužbencem, politikom, komisijam, nadzornim telesom ipd.
OBLIKE	Oblike korupcije so predvsem denarni zneski v višini plače najnižjega državnega uslužbenca, prav tako darila za usluge ipd.	Denarni zneski od nekaj sto do tisoče dolarjev, pojavi se tudi provizija od pogodb, nezakonitih licenc ipd.	Na najvišjem nivoju lahko govorimo že o deležih v pogodbah, delnicah v podjetjih, elitne štipendije, nepotizem ipd. Tisti, ki podkupnino prejme lahko zasluži tudi doživljenjsko plačo.

2.3 Preprečevanje korupcije

Boj proti korupciji je v vsaki državi, kjer se pojavlja nujen, ker predstavlja eno izmed največjih nevarnosti ob terorizmu in organiziranemu kriminalu, saj ogroža celotno demokratičnost države (Meško, 2009). Najbolj ogrožene so države v tranziciji (Dobovšek, 2008), kjer je zavedanje javnosti o problematiki in nevarnosti korupcije zelo nizko (Miklavčič in Dobovšek, 2010). Prevenција je najpomembnejša, kajti koruptivna dejanja potekajo »na

štiri oči« (Meško, 2005) in pri tem nimamo klasične žrtve, kajti oba akterja imata od tega korist, tisti, ki daje in tisti, ki prejema, zato nihče ne prijavi kaznivega dejanja (Dobovšek, 2008).

Ker je Slovenija članica OZN in Evropske unije je morala ratificirati nekaj mednarodnih aktov na področju preprečevanja korupcije. Leta 2002 je bil ustanovljen Urad RS za preprečevanje korupcije nato pa se je z novim zakonom Zakon o preprečevanju korupcije (2004) spremenil v Komisijo za preprečevanje korupcije (Društvo Integriteta, 2012).

Fedran, Dobovšek in Ažman (2015) kot eno izmed najbolj aktualnih metod preventivnih ukrepov predstavljajo načrt integritete. »Integriteta pomeni celovitost oziroma skladnost ter sodi med najpomembnejše človeške vrline. Oseba z visoko stopnjo integritete ravna tako kot govori, razmišlja in verjame oziroma je v sebi takšna, kot se kaže navzven.« (Društvo Integriteta, 2012) Dobovšek (2009) poudarja, da je na področju integritete pomembno delo z mladimi, kajti ozaveščanje le-teh o tem, da je korupcija za državo zelo velika nevarnost ter posledično vpliva na njihovo prihodnost in kvaliteto življenja, lahko veliko pripomore k prijavljanju korupcije, v praksi pa se ji lahko izognejo oziroma odrečejo.

2.3.1 Komisija za preprečevanje korupcije

Komisija za preprečevanje korupcije je samostojen in neodvisen državni organ in je del javnega sektorja. Deluje na podlagi zakona in ustave in ne dobiva navodil s strani vlade. Ima izvršilna, nadzorstvena in preiskovalna pooblastila (KPK, n.d.).

Zaradi preiskovalnih in nadzorstvenih pooblastil predstavlja ključnega akterja pri prevenciji korupcije. Zakon o integriteti in preprečevanju korupcije (»ZInPK«, 2011) v 12. členu določa naloge, ki jih je komisija dolžna izvajati, razlikujejo pa se po področjih povzetih po KPK (n.d.):

- preprečevanje korupcije
- integriteta
- lobiranje
- nasprotje interesov
- premoženjsko stanje funkcionarjev
- nezdržljivost funkcij
- omejitve poslovanja
- darila

- nadzor in preiskava domnevnih primerov korupcije
- analize in raziskave pojava korupcije
- sodelovanje na mednarodnih projektih
- prekrškovni postopki

Komisija vsako leto sestavi Poročilo o delu komisije in oceno stanja, ki so javno objavljene na njihovi spletni strani. Oceno stanja sestavljajo statistični podatki, med drugim tudi pregled stanja na področju pravosodja. Kadar komisija preiskuje določen primer zaradi prijave, vsako poročilo tudi javno objavi. V njenem okvirju deluje Center za integriteto in preventivo, ki je ključni temelj na področju preprečevanja korupcije. V tem programu je nastala Resolucija o preprečevanju korupcije v Republiki Sloveniji, katere glavni cilji se delijo na neposredne in splošne cilje ter širše družbene cilje. Resolucija opredeljuje pomembne ukrepe v povezavi s preprečevanjem korupcije v politiki, državni upravi, organih odkrivanja, pregona in sojenja, gospodarstvu, nevladnih organizacijah, medijih in splošni dejavnosti. Ukrepi na področju sojenja, ki so pomembni za našo obravnavano tematiko so (Resolucija o preprečevanju korupcije, 2004):

- dvig kazni za korupcijska kazniva dejanja;
- zaostritev procesnih predpisov za preprečevanje njihovih zlorab s strani udeležencev v postopkih;
- uvedba javnega kataloga za korupcijo obsojenih pravnih oseb.

Komisija ima pristojnosti, da izdela načelna mnenja o določenem primeru. To ureja Poslovnik komisije, kjer je zapisano, da komisija sprejema načelna mnenja o tem, ali je določeno ravnanje v skladu z definicijo korupcije po ZInjKP. Načelna mnenja nimajo pravnih ali materialnih posledic, saj veljajo kot zgolj smernice oziroma mnenje, po katerih se potem lahko subjekti odločajo, kakšna bo na podlagi podanega mnenja njihova končna ugotovitev (KPK, n.d.).

2.3.2 Načrt integritete

Načrt integritete opredeljuje Zakon o integriteti in preprečevanju korupcije. Cilj je krepiti integriteto institucij in zmanjševati ter odpraviti nastajanje tveganj za pojav korupcije. Po

»ZInPK« (2012) so načrte integritete dolžni sestaviti, sprejeti in obvestiti komisijo: državni organi, samoupravne lokalne skupnosti, javne agencije, javni zavodi, javni gospodarski zavodi in javni skladi. Vsebovati mora predvsem:

- oceno korupcijske izpostavljenosti institucije;
- osebna imena in delovna mesta oseb, odgovornih za načrt integritete;
- opis področij in načina odločanja z oceno izpostavljenosti tveganjem za korupcijo in predloge za izboljšave integritete;
- ukrepe za pravočasno odkrivanje, preprečevanje in odpravljanje tveganj za korupcijo;
- druge dele načrta, opredeljene v smernicah iz 50. člena tega zakona.

Pristavec in Škrbec (2012) poudarjata, da ni dovolj načrt integritete sprejeti, temveč ga aktivno izvajati. Šele ko se z načrtom integritete ugotovijo tveganja ter potem tudi uspešno odpravijo, lahko govorimo o uspešnem implementiranju načrta v organizacijo.

KPK (n.d.) predstavlja za organizacijo največjo pomoč pri izdelavi načrta integritete, saj so javno objavljeni vzorci in navodila, kako sam načrt sestaviti. Glavnega pomena je obvladovanje tveganj, ki je sestavljeno po fazah:

1. Identifikacija tveganj: zaposleni v organizaciji morajo ugotavljati, kje lahko do tveganj pride, zakaj ipd.
2. Poimenovanje identificiranega tveganja: tveganje je potrebno prepoznati in poimenovati, ga povezati z naravo dela in področjem.
3. Ugotavljanje dejavnikov tveganja: treba je ugotoviti, katere okoliščine vplivajo na nastanek tveganja, analizirati vire tveganj (organizacijski pogoji, zaposleni in sami procesi, ki v organizaciji potekajo).
4. Analiziranje dejavnikov tveganj: analiziramo ukrepe, ki so že uveljavljeni v organizaciji in na podlagi teh ocenimo, ali tveganje lahko obvladujemo ali ne.
5. Vrednotenje tveganj: ocenjujemo verjetnost, da se tveganje uresniči in kakšna bi bila v tem primeru posledica s pomočjo temperaturne mape.

Opisane faze obvladovanja tveganj veljajo predvsem za javni sektor, z zasebnim sektorjem se v nekaterih delih razlikuje. Identifikacija tveganj je v zasebnem sektorju neobvezna, razlikujejo se tudi standardi (Pristavec in Škrbec, 2012).

Fedran (2014) ugotavlja, da je Slovenija na področju načrtov integritete primer dobre prakse ter ena izmed redkih držav v EU, ki je na tem področju naredila zelo veliko. Kljub temu pa je veliko odvisno od samih organizacij, ki načrt sprejmejo, saj se mora pokazati visoka stopnja samoiniciativnosti. Načrt integritete omogoča ne le soočanje s posledicami temveč preprečitev nastanka le-teh.

2.4 Korupcija in sodstvo

Korupcija v sodstvu predstavlja grožnjo celotni vladavini prava, saj je sodišče akter, ki o primerih korupcije tudi presoja. Tako postane posebej zaskrbljujoče, če se korupcija pojavi v instituciji, ki bi morala drugim biti v preprečevanju le-te vzor. Sodna veja oblasti je tista, ki zagotavlja, da drugi delujejo v skladu s pravili, zakoni oziroma pravnim redom. Iz pravnega vidika je torej nedopustno, da bi takšna institucija dopuščala tveganje, da se oblike korupcije v njej pojavijo.

Razlog, da se korupcija tudi v takšnih institucijah, kot je sodišče, pojavi je v tem, da nimamo klasične žrtve, saj imata tako dajalec podkupnine kot tisti, ki jo sprejme, od tega določeno korist, zato nobeden od akterjev tega ne prijavi (Dobovšek, 2012). Menimo, da do prijave lahko pride recimo v primerih terjatve dolga, predvsem v primeru naknadnega podkupovanja, ko dajalec podkupnine po opravljeni storitvi storilcu ne plača obljubljenega zneska. Vendar je tudi takšna situacija vprašljiva, kajti v primeru takšne prijave bi se sam prijavitelj oškodoval, ker je prvotno bil v situaciji, da je podkupnino oziroma dogovor sploh sprejel.

3. člen prvega poglavja Zakona o sodiščih pravi, da morajo sodniki odločati nepristransko (»Zakon o sodiščih [ZS-UPB4]«, 2007). V primeru, da sodnik sprejme podkupnino ene od strank v postopku, posledično deluje njej v prid, kar pomeni, da krši načelo nepristranskosti in ne deluje v skladu z etiko sodniškega poklica.

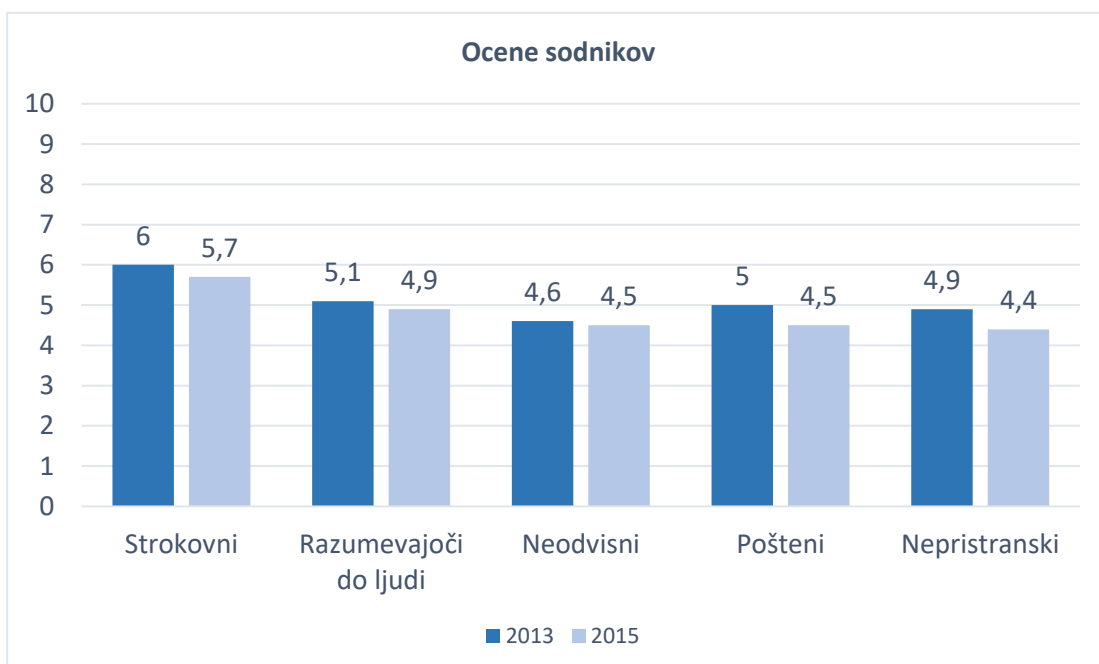
Korupcija se v sodstvu pojavlja v dveh oblikah (Zalar, 2000, str. 1054):

- nedovoljena pospešitev ali zaviranje sodnih postopkov;
- sprejeta odločitev v sodnem postopku, ki ne temelji na nepristranskem ocenjevanju dejstev in interpretaciji prava ter vesti tistega, ki odloča.

2.4.1 Zadovoljstvo javnosti z delom sodišč 2015

V raziskavi, ki jo je Marinko (2002) predstavil leta 2002 je 28,6 % slovenskih udeležencev raziskave na vprašanje, kako pogosto povezujejo pojem »pošten in nekoruptiven« s slovenskim sodnim sistemom izbralo odgovor **večinoma**. 4,2 % je odgovorilo, da **nikoli** ne poveže nekoruptivnost in poštenost s slovenskim sodnim sistemom. 26,1 % pa je izbralo odgovor **včasih**. Iz odgovorov lahko vidimo, da so leta 2002 prebivalci Slovenije skupno 62,2 % ocenjevali sodni sistem kot nekoruptiven.

Na tem področju je najnovejša raziskava Vrhovnega sodišča Republike Slovenije iz leta 2015, kjer kar 34,4 % anketiranih sploh ne zaupa v sodstvo in 17,5 % ne zaupa v sodstvo. Nekoruptivnost oziroma koruptivnost ni bila merjena, so pa anketirani na lestvici ocen od 1 do 10 ocenjevali nepristranskost, poštenost in neodvisnost, kar prikazuje slika 2.1.

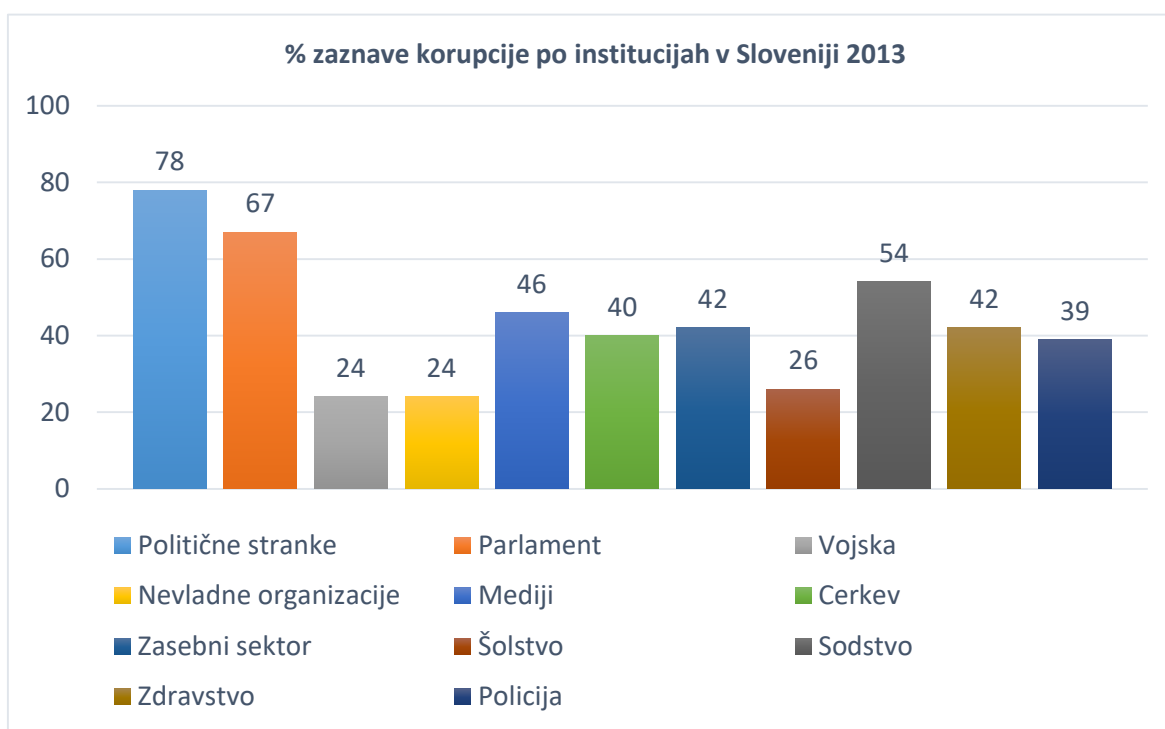
Graf 2.1: Ocene sodnikov: primerjava med letoma 2013 in 2015 (Vir: Vrhovno sodišče Republike Slovenije. (2016). Zadovoljstvo javnosti z delovanjem sodišč v Republiki Sloveniji: Raziskava 2015.

Pridobljeno na: http://www.sodisce.si/mma_bin.php?static_id=2016072708

Ocene se med letoma 2013 in 2015 ne razlikujejo preveč, je pa zaskrbljujoče, da redko ocena preseže oceno 5. Iz podanih ocen lahko sklepamo, da javnost ni zadovoljna z delom sodnikov. Najnižja ocena je leta 2015 prav pri nepristranskosti, iz česar sklepamo, da javnost meni, da sodišče ni popolnoma objektivno in zanesljivo ter odloča v korist eni stranki v postopku.

2.5 Svetovni barometer korupcije

Leta 2015 je organizacija Transparency International izvedla raziskavo in jih predstavila v poročilu »Global Corruption Barometer«. V grafu 2.1 so predstavljeni podatki za Slovenijo, kjer so izpraševani podali odgovore na vprašanje, katere institucije se jim zdijo koruptivne oziroma ekstremno koruptivne.

Graf 2.2: Zaznava korupcije v Sloveniji (Vir: Transparency International. (b.d.). *Global Corruption Barometer*. Pridobljeno na: <https://www.transparency.org/gcb2013/country?country=slovenia>)

V Sloveniji so leta 2013 izpraševani največ korupcije pripisali političnim strankam (78 %), parlamentu (67 %) in **sodstvu (54 %)**. Najmanj korupcije so izpraševanci pripisali vojski in nevladnim organizacijam (24 %) ter šolstvu (26 %).

3 Splošno o sodnem izvedenstvu

Pravna podlaga za področje sodnega izvedenstva je v Zakonu o sodiščih, največ informacij pa najdemo na spletni strani Ministrstva za pravosodje. Sodno izvedenstvo je področje, ki pomaga sodišču pri končnem odločanju o primerih, če je za to razlog. Glavni akter je sodni izvedenec oziroma izvedenka, ki s svojim strokovnim znanjem v določeni stroki oblikuje sodno-izvedensko mnenje. Na podlagi podanega mnenja sodnik na sodišču utemelji svojo končno odločitev, ki je eni večinoma izmed strank v postopku v korist.

Korupcija se v sodnem izvedenstvu lahko pojavi zaradi tega, ker ima mnenje včasih odločilno vlogo v primeru, zato lahko pride do situacije, da stranka želi na vsak način »zmagati« na sodišču in izvedenca podkupi. Največkrat je to v obliki, da izvedenec napiše mnenje, ki ustreza stranki, ni pa popolnoma resnično.

Mediji poročajo o primerih, ko se strokovnjaki, ki so hkrati sodni izvedenci, znajdejo v korupcijskih dejanjih, kjer pa glavni element korupcije ni prejemanje podkupnine za prirejeno sodno-izvedensko mnenje, temveč sodelovanje pri drugih dejanjih, ki so korupcijskega značaja. Na primer, Glücks (2016) piše o primerih, ko so določeni zdravniki bili pred tremi leti pod drobnogledom policije in obdolženi kaznivega dejanja nedovoljenega sprejemanja daril, še naprej na istih delovnih mestih ter še naprej izpolnjujejo pogoje za sodne izvedence.

V Sloveniji je za sodnega izvedenca lahko imenovan tisti, ki izpolnjuje navedene pogoje po 87. členu Zakona o sodiščih (»ZS-UPB4«, 2007):

- je državljan Republike Slovenije ali države članice Evropske unije ali države članice Evropskega gospodarskega prostora in aktivno obvlada slovenski jezik;
- je poslovno sposoben;
- je osebno primeren;
- ni bil pravnomočno obsojen za naklepno kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti, zaradi katerega bi bil moralno neprimeren za opravljanje izvedenskega dela, ker bi to lahko škodovalo nepristranskemu ali strokovnemu opravljanju njegovega dela ali ugledu sodišča;

- ima univerzitetno izobrazbo in ima ustrezno strokovno znanje ter praktične sposobnosti in izkušnje za določeno vrsto izvedenskega dela;
- ima šest let delovnih izkušenj s področja, na katerem želi opravljati izvedensko delo;
- ne opravlja dejavnosti, ki ni združljiva s sodnim izvedeništvom.

Kot jasno postavljen pogoj lahko opredelimo na primer univerzitetno izobrazbo, državljanstvo, 6 let delovnih izkušenj ipd. Menim, da sta pogoja »poslovna sposobnost« in »osebnostna primernost« zelo nejasno opredeljena pogoja, kajti kriterijev, ki bi merili, kdo je osebnostno primeren za sodnega izvedenca ni jasno navedenih. Zakon navaja glede osebnostne primernosti le naslednje: »Ni osebnostno primeren za delo izvedenca, kdor se je ali se obnaša tako, da je mogoče na podlagi njegovega ravnanja utemeljeno sklepati, da izvedenskega dela ne bo opravljal pošteno in vestno« (»ZS-UPB4«, 2007).

Čeprav je v tem odstavku osebnostna primernost bolj dodelana, se lahko še vedno pojavi vprašanje, kako si posameznik interpretira primerno obnašanje, na podlagi katerega lahko sklepamo, da bo izvedenec delo opravljal vestno in pošteno. Navsezadnje, v primerih, ki bodo v diplomskem delu predstavljeni v empiričnem delu, najdemo primere, kjer so posamezniki izpolnjevali pogoje in so potem delo opravljali nepošteno in nevestno.

Izjemoma je za sodnega izvedenca lahko imenovan nekdo, ki nima univerzitetne izobrazbe temveč visoko, višjo ali srednjo strokovno izobrazbo za področje, kjer izvedencev primanjkuje in hkrati ni kandidata, ki bi univerzitetno izobrazbo za to področje imel (»ZS-UPB4«, 2007). Menimo, da je s to točko dovoljeno tudi osebam, ki nimajo zahtevane izobrazbe, so pa na določenem področju aktivni že veliko let in imajo veliko strokovnega znanja, podati strokovno mnenje, ki lahko ima v postopku veliko vlogo. Za primer bi lahko navedli poklic čevljarja, ki nima strokovne izobrazbe iz tega področja, vendar se s tem delom ukvarja že veliko let ter lahko v primerih kriminalističnega mnenja o odtisu na kraju kaznivega dejanja oceni velikost čevlja, katerega odtis je najden, bolje in kvalitetnejše kot preiskovalec, ki se mogoče s primerom srečuje prvič in ima sicer izpolnjene pogoje za delo sodnega izvedenca, vendar na področju odtisov/velikosti čevljev nima toliko izkušenj kot čevljar. Vsekakor pa bi v takšnih primerih morala biti zakonodaja veliko bolj opredeljena, saj lahko pride do pomanjkljivosti v postopkih in podobno.

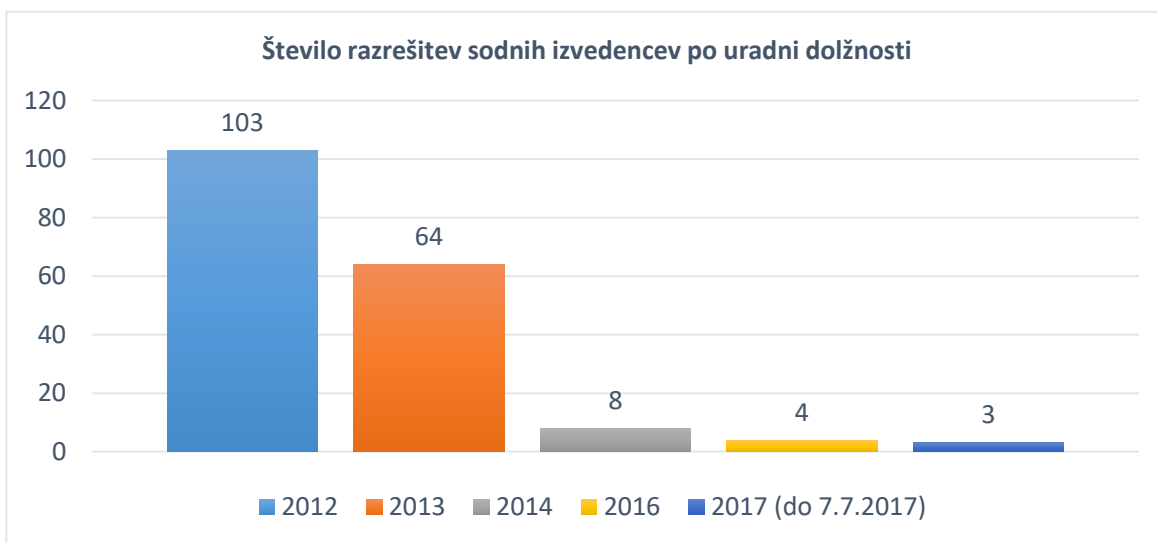
Da sodni izvedenec izpolnjuje pogoj strokovnega znanja in praktičnih spodobnosti mora predložiti mnenje državnega organa ali druge institucije ministru pristojnemu za pravosodje ali le-ta odredi preizkus pred komisijo, ki jo sestavljajo strokovnjaki iz tistega področja, na katerem bi kandidat želel izvedensko delo opravljati. Prav tako so se izvedenci dolžni usposablјati in izobraževati na svojem področju, se udeleževati raznih delavnic, seminarjev in podobnih izobraževanj, ki jih organizira državni organ. Če izvedenec določenih preizkusov ne opravi ali se jih sploh ne udeleži, se lahko razreši (»ZS-UPB4«, 2007).

Ropac (2015) v sodelovanju z Ministrstvom za pravosodje ugotavlja, da se število pritožb v povezavi z nerednim delom sodnih izvedencev v zadnjem letu povečuje. Ministrstvo za pravosodje ima pristojnost, da sodne izvedence razreši v skladu s prvim odstavkom 89. člena v povezavi z 92. členom Zakona o sodiščih, če (»ZS-UPB4«, 2007):

- če sam zahteva razrešitev;
- če ne izpolnjuje več pogojev iz četrtega odstavka 84. člena tega zakona ali pogojev iz prvega odstavka 87. člena tega zakona;
- če svojih dolžnosti ni opravil redno;
- če svojih dolžnosti ne opravlja vestno;
- če dvakrat neupravičeno zavrne zahtevo sodišča, da poda izvid, mnenje, cenitev, tolmačenje oziroma prevod;
- če ravna v nasprotju z določbo 85. člena tega zakona;
- (ne velja za sodne tolmače), če se ukvarja s pridobitno dejavnostjo, ki bi lahko vplivala na objektivno in od zunanjih vplivov neodvisno opravljanje te funkcije.

Če se v postopku ugotovi, da so dejanja sodnega izvedenca in podano mnenje v skladu z definicijo korupcije po zakonu, se sodni izvedenec zaradi zgoraj navedenih pogojev razreši. Ministrstvo za pravosodje ne vodi posebne evidence, kjer bi bilo razčlenjeno, zakaj je sodni izvedenec bil razrešen, temveč se za tekoče leto na njihovi spletni strani posodablja seznam imen razrešenih sodnih izvedencev in izvedenk, ne glede na razlog (izvedenec lahko na primer zato, ker nima potrebnih potrdil za podaljšanje, predlaga svojo razrešitev sam).

Graf 3.1 predstavlja podatke o razrešitvah sodnih izvedencev po uradni dolžnosti. Za leto 2015 imamo podatek, da je bilo skupno razrešenih 10 sodnih izvedencev oziroma cenilcev, iz katerega pa ne moremo razbrati, koliko je dejansko izvedencev, podatki za ostala leta pa vključujejo samo status izvedenca. Število razrešitev po uradni dolžnosti se je zelo zmanjšalo, kar lahko vidimo tudi v grafu.

Graf 3.1: Število razrešitev sodnih izvedencev po uradni dolžnosti od 2012-2017 (Vir: Ministrstvo za pravosodje)

3.1 Imenik sodnih izvedencev

Ministrstvo za pravosodje upravlja imenik sodnik izvedencev, ki je javno dostopen na spletu, saj zakon tako določa. Vsak posameznik ima dostop do njega, obsega pa podatke, ki so predstavljeni v tabeli 3.1.

Primer:

Tabela 3.1: Imenik sodnih izvedencev – primer (Vir: Ministrstvo za pravosodje. (n.d.). *Imenik sodnih izvedencev*. Pridobljeno na: <https://spvt.mp.gov.si/izvedenci.html>)

Strokovni naziv	Znanstveni naziv	Priimek	Ime	Mesto	Telefon	Področje
Dr. med.	Mag.	Novak	Janez	Kranj	041-200-400	Ekonomija - Finance

Imenik bi po »ZS-UPB4« (2007) moral vsebovati še podatke o celotnem naslovu oziroma pošti, na kateri je dosegljiv ter naslov elektronske pošte. V tabeli 3.1 je predstavljen primer javnega imenika sodnih izvedencev, ki je dostopen javnosti. Imenik, ki ga upravlja Ministrstvo pravosodje in ni javno objavljen mora vsebovati še datum imenovanja izvedenca, EMŠO in podatke o zaposlitvi ali kakšnem drugem statusu.

Evidence oziroma podatkov o tem, kolikokrat je posamezni sodni izvedenec oziroma izvedenka podala mnenje na sodišču, kakšen vpliv je imelo mnenje na izid sodbe oziroma sodniško odločitev ali o tem, ali je bilo mnenje strokovno, profesionalno in nepristransko v Sloveniji nimamo oziroma ga ne vodi nobena institucija. Na tem področju Golja (2016) priporoča, da sodniki ne smejo na slepo izbrati sodnega izvedenca iz imenika, temveč povprašati kolege sodnike, s katerimi sodnimi izvedenci so že imeli izkušnje na določenem področju ter mu potem svetujejo, ali je bilo mnenje verodostojno ali ne. Prav s temi podatki v Sloveniji primanjkuje evidenca, ki bi bila v pomoč sodnikom pri odločitvi. Menimo, da bi iskanje podatkov o samih sodbah oziroma vplivih sodno-izvedenskih mnenj na izid, ki bi pomagali sodnikom pri iskanju dobrega izvedenca le še podaljšali trajanje sodnih postopkov, zato bi bila omenjena evidenca v veliko pomoč.

3.2 Vloga sodnega izvedenca v kazenskem postopku

Predstavili bomo, kakšna je vloga sodnega izvedenca v kazenskem postopku, kako poteka priprava in izvedba mnenja, na kakšen način sodni izvedenec po zakonodaji izbira mnenje ipd. in predstavili praktični primer izbire sodnega izvedenca in poteka izdelave mnenja. Namen je ugotoviti usklajevanje teorije in prakse ter najti ključne nepravilnosti, kjer lahko pride do koruptivnih dejanj.

3.2.1 Potek dela po zakonodaji

Postopek izvedenskega dela določa Zakon o kazenskem postopku. Ko sodišče ugotovi, da je potrebno pridobiti mnenje osebe, ki ima strokovno znanje iz določenega področja, to opravijo izvedenci. 249. člen »Zakona o kazenskem postopku [ZKP-UPB8]« (2012) navaja, da »Izvedenstvo odredi s pisno odredbo organ, ki vodi postopek. V odredbi navede, katera

dejstva naj se ugotovijo ali presodijo s pomočjo izvedencev in komu naj bo izvedensko delo zaupano. Odredba se vroči tudi strankam.«

Organ, ki vodi postopek je sodišče, torej sodnik izbere sodnega izvedenca, kateremu se pošlje odredba. Ker se odredba mora vročiti tudi strankam, se lahko obe stranki v postopku takoj seznanita s tem, kdo je njihov sodni izvedenec.

Po 250. členu se je izvedenec dolžan odzvati vabilu in podati svoje mnenje. Izvedenec se denarno kaznuje, če svojega izostanka ne opraviči, lahko pa ga tudi prisilno privedejo. Izvedenec mora biti oseba, ki lahko v kazenskem postopku nastopa kot priča in ne sme biti oproščen pričanja. Praviloma se za izvedenca ne vzame osebe, ki je bila zaslišana kot priča. Kriterij ali razlogi za termin »praviloma« v zakonu niso izrecno opredeljeni (»ZKP-UPB8«, 2012).

Po 252. členu ZKP se izvedencu naroči, naj predmet preiskave pregleda, svoja opažanja navede in poda nepristransko mnenje v skladu s pravili strokovnega znanja. Izvedenec mora biti opozorjen, da kriva izpovedba pomeni kaznivo dejanje. Dokazovanje vodi sodišče, izvedencu pokaže predmete, ki jih je treba proučiti in postavlja vprašanja glede podanega mnenja. Izvedenec lahko sam predlaga, da se razjasnijo določena vprašanja, če pri ogledih sodeluje in ugotovi, da je to potrebno.

»Izvedenec pregleda predmete v navzočnosti organa, ki vodi postopek, in zapisnikarja, razen če je za pregled potrebna dolgotrajna preiskava ali če se preiskava opravi v zavodu oziroma pri državnem organu ali če je to iz moralnih ozirov neprimerno,« (»ZKP-UPB8«, 2012).

253. člen pravi, da ima izvedenec nadzor organa, ki vodi postopek in zapisnikarja vendar samo v primerih, če se postopek odvija v tistem trenutku na sodišču. V primerih, če izvedenec deluje v zavodu ali v kakšnem drugem državnem organu izven sodišča tega nadzora več ni, niti zapisnikarja, ki bi njegovo delo spremljal. V takšnem primeru državni organ oziroma zavod pošlje sodišču mnenje, podpisano s strani tistega posameznika, ki ga je napisal. V zakonu je izrecno določeno, da stranka ima pravico in lahko zahteva od predstojnika zavoda, da mu posredujejo ime sodnega izvedenca (»ZKP-UPB8«, 2012).

Pravilnik o sodnih izvedencih in sodnih cenilcih navaja naslednja opravila, ki jih sodni izvedenci opravljajo (Pravilnik o sodnih izvedencih in sodnih cenilcih, 2010):

- študija spisa in njegove priloge;
- proučevanje dodatne dokumentacije;
- pregled oziroma ogled;
- pisni izvid in mnenje;
- ustno podajanje izvida in mnenja.

Golja (2016) delo izvedencev opisuje po CAP projektu, ki je del forenzične dejavnosti in standardov. Kot najpomembnejše opisuje zadnje tri standarde na seznamu: priprava mnenja, konzultacija pred glavno obravnavo in ustna predstavitev mnenja in zaslišanje na glavni obravnavi. V standardih so opisana temeljna načela, da mora mnenje biti nepristransko, natančno, v skladu z odredbo, podano jasno, napisano mora biti v okviru področja, za katerega je izvedenec usposobljen, v skladu s pravnimi zahtevami, aktualno, pomembno in logično. Konzultacija pred glavno obravnavo obsega posvet med izvedencem in naročnikom mnenja, ki je sodišče. Predstavljeni morajo biti ključni rezultati, ugotoviti je treba, ali bodo udeleženci postopka rezultate razumeli ipd. Ustna predstavitev mora biti primerna, ustno mnenje se mora usklajevati s pisnim mnenjem, predstavljeno pa mora biti na razumljiv način. Najpomembnejše pa je, da mora biti mnenje predstavljeno na takšen način, da ga razumejo tudi nestrokovnjaki oziroma vsi, ki so postopka udeleženi.

Opazimo lahko, da se vseskozi pojavlja dejstvo, da mora izvedenec delovati nepristransko in zelo strokovno. Hkrati je njihovo delo zelo kompleksno in zahtevno, torej bi pri svojem delu morali biti še bolj previdni, saj lahko z malomarnim ravnanjem stranko v postopku oškodujejo.

4 Korupcija, sodno izvedenstvo in mediji

Medij lahko opredelimo kot komunikacijsko sredstvo ter vse načine komuniciranja med oddajnikom in prejemnikom. Med množične medije pa prištevamo vsa komunikacijska sredstva, ki so dostopna širši javnosti oziroma so namenjena komuniciranju s širšo javnostjo. Med drugimi imajo množični mediji funkcijo informiranja in interpretacijsko funkcijo (Počkar, M., Andolšek, S., Popit, T. in Lakota, B. A., 2012).

Mediji imajo pri pojavu korupcije eno izmed ključnih vlog. Lahko so učinkovitejši pri njenem odpravljanju kot kateri drugi mehanizmi, saj poročajo o njej takoj, ko se pojavi. Ker je korupcija občutljiva tema, saj predstavlja kazniva dejanja, poveča občutljivost ljudi do nje ter vzbuja željo po tem, da se ji javnost zoperstavi ter proti njej ukrepa (Dobovšek, 2012). Pomembno je, da se novinarji v tej smeri izobražujejo na visoki ravni, saj lahko potem kvalitetno in objektivno raziskujejo pojav in pridobivajo informacije.

Dobovšek (2012) poudarja, da je potrebno zagotoviti neodvisnost medijev, kajti odvisnost medijev ocenjuje kot eno izmed največjih ovir pri razvoju kritičnega razmišljanja in dela novinarjev. Prav tako se Dobovšek osredotoča na to, kako vplivajo mediji na percepcijo korupcije v družbi. Ugotavlja, da je v današnjem času vloga medijev še pomembnejša, saj nam nove tehnologije, kot so računalništvo in s tem socialna omrežja povečajo posredovanje informacij. Le-te se tudi izjemno hitro širijo.

Menimo, da kolikor koristi prinašajo mediji, so lahko na drugi strani enako škodljivi, saj ustvarjajo veliko perspektiv in vsebin, ki koristijo le določenim akterjem, ki želijo, da se jim javnost v takšnem razmišljanju pridruži oziroma ponotranji. Preko socialnih omrežij takšnim skupinam to hitro uspeva, saj javnost včasih ne zazna, kaj je objektivno in strokovno napisano.

Dobovšek (2012) ugotavlja, da je predvsem na internetu, poročanje o kriminaliteti, korupciji in nasilju prekomerno, saj se takšne novice najboljše »prodajajo«. K temu še dodajajo veliko slikovnega gradiva, ki bralca pritegne in ustvarja napačne predstave. Na drugi strani pa o istih novicah časopisi poročajo na popolnoma drugačen način, saj vsebujejo komentarje novinarjev, ki so objektivno napisani, brez pretiravanja in

predstavljajo resnično mnenje, včasih zgražanje nad malomarnim delom organov pregona ipd.

Za Transparency International, Koch (2016) predstavlja ugotovitve raziskave, ki jo je organizacija izvedla in pravi, da na področju Evrope in Srednje Azije mediji predstavljajo veliko vlogo pri preprečevanju korupcije, kar je tudi z raziskavo dokazano.

Od analiziranih člankov iz različnih medijev bomo podrobneje opisali načelni mnenji Komisije za preprečevanje korupcije, ki sta objavljeni na njihovi internetni strani, primer iz časopisa ter članek iz spletne strani 24ur.

4.1 Primer »Načelno mnenje številka 164«

V načelnem mnenju številka 164 je Komisija ugotavljala, ali primer ustreza definiciji korupcije po takrat veljavnem Zakonu o preprečevanju korupcije, in sicer po 3. alineji 2. člena: »"Korupcija" po tem zakonu je vsaka kršitev dolžnega ravnanja uradnih oziroma odgovornih oseb v javnem ali zasebnem sektorju kot tudi ravnanje oseb, ki so pobudniki kršitev ali oseb, ki se s kršitvijo lahko okoristijo, zaradi neposredno ali posredno obljubljenih, ponujenih ali dane oziroma zahtevanih, sprejetih ali pričakovanih koristi zase ali za drugega« (»Zakon o preprečevanju korupcije [ZPkor]«, 2004).

Zadeva primera je bila ureditev izvrševanja roditeljske pravice in stikov z otroci. Komisija je dobila več prijav v zvezi z delom centrov za socialno delo in pravosodnih organov, kjer so prijavitelji navedli napake delovanja delavcev centrov za socialno delo, izvedencev, strokovnjakov in tudi odvetnikov ter institucij. Komisijo so zaprosili, da se do ravnanj opredeli.

Komisija je v nadaljnje zbrala vso gradivo, ki je o primeru bilo na voljo, tudi dokumentacijo inšpekcijskega nadzora, ki je bil izvršen nad centrom za socialno delo. Glavne ugotovitve komisije v primeru so, da so bile kršene pravice matere in otroka, saj je center za socialno delo sodišču posredoval samo podatke o razgovoru z očetom, ne pa tudi z materjo. Tako je bilo ugotovljeno, da oče in mati nista imela enakopravnih možnosti za predstavitev okoliščin in dejstev pred sodiščem.

Center za socialno delo ni nikoli določil ustrezne ocene glede izvajanja stikov, vendar je kljub temu odločil in sodišču posredoval predlog za izvajanje stikov pod nadzorom. Ali je napaka nastala na sodišču, kajti center ni nikoli podal utemeljenih razlogov, zakaj so do odločitve, da se stiki nadzorujejo, prišli?

Uslužbenci centra za socialno delo so eni stranki pošiljali dokumentacijo, ki jo je potem stranka prilagala zahtevkom na sodišču. Tako dejstva potrjujejo domnevo, da je center ravnal v korist ene stranke.

Stranka je v zadnjem delu sodišču očitala pristransko in nekritično ravnanje v sodnem postopku, ker se je oprla na **izvedensko mnenje**, ki ni niti najmanj vsebovalo elementov, ki jih stroka in sodna praksa od izvedenskega mnenja zahtevata. Tako komisija zaključuje, da predloženi dokazi potrjujejo navedbe prijavitelja, da je prvostopno sodišče kršilo dolžno ravnanje, sodnemu izvedencu pa omogočilo protipravno korist.

Komisija je načelno mnenje utemeljila: »Takšno ravnanje je kršitev dolžnega ravnanja, ki drugemu omogoča neupravičeno prednost v postopku, kar je oblika nematerialne koristi, oboje skupaj pa izpolnjuje zakonske znake, navedene v definiciji korupcije po 3. alineji 2. člena ZPKor« (KPK, n.d.).

4.2 Primer »Načelno mnenje številka 216«

Tudi v tem načelnem mnenju je Komisija ugotavljala, ali dejanja ustrezajo definiciji korupcije po »ZPKor« (2004). Prijavitelj je primer prijavil komisiji, ker je občina odkupila določeno zemljišče, nato pa ga v manj kot letu dni zamenjala za drugo zemljišče za manjšo vrednost. Statut občine določa, da mora župan občine ob nakupu nepremičninskega premoženja pridobiti dve cenitvi zapriseženih cenilcev. V treh primerih, kadar je župan pridobil nepremičninsko premoženje le-tega ni storil. V dveh primerih sploh ni pridobil cenitve, v enem primeru pa je cenitev izvedel en mesec po podani izjavi, da bo zemljišče pridobil, pri nepooblaščenih cenilcih in izvedencih.

Komisija je ugotovila, da sta dva sodna izvedenca, ki sta izdelala mnenje za kmetijsko zemljišče izvedenca za področje gozdarstvo (gozdovi) in gradbeništvo (gradbeni objekti in stavbna zemljišča). S tem, da sta izdelala mnenje za področje kmetijskega zemljišča sta

kršila zakonodajo, kar je ugotovilo tudi Ministrstvo za pravosodje. Občina bi morala za omenjeno zemljišče za ocenitev naročiti sodnega izvedenca za področje kmetijstva, kar pa ni storila.

Občina kot uradna oseba je kršila zakonodajo, ker je izdelavo mnenja naročila pri izvedencih, ki za to niso pristojni. V tem primeru se je najbolje okoristil cenilec, ki je izdelal mnenje, s strani občine pa prejel plačilo (KPK, n.d.).

4.3 Primeri iz časopisov in internetnih virov

Primer 3: Celec (2010) poroča o primeru dr. Župančiča, ki je takrat bil sodni izvedenec medicinske stroke, obsojen pa je bil na 4 mesece pogojnega zapora zaradi krive izpovedbe. Košarkar Stavrov je v primeru tožil Zavarovalnico Triglav in zahteval visoko odškodnino. Celec poroča o tem, da se je v kazenskem postopku zamenjalo že kar nekaj izvedencev saj je sodišče želelo pridobiti mnenje o tem, kako hude poškodbe je košarkar Stavrov doživel. Ko je kot sodni izvedenec nastopil dr. Župančič, je Stavrov povedal, da ga sodni izvedenec ni pregledal, dobila sta se samo dvakrat (Celec, 2010):

- na zdravnikovem domu
- v gostilni.

Besede sodnega izvedenca pri izdelavi sodno-izvedenskega mnenja so po pričanju stranke bile: »Saj ne, da bi kadarkoli od mene kaj zahteval z besedami, toda ves čas je na nekaj namigoval, češ, da mi lahko napiše dobro mnenje, da pa me lahko tudi zafrkne« (Celec, 2010).

Sprašujemo se, ali izvedencu ni bilo v korist izdelati mnenje strokovno, nepristransko in po zakonodaji, temveč tako, da bo od tega dobil korist on in stranka. Tako je odločilo tudi sodišče, saj je že Ministrstvo za pravosodje s komisijo medicinskih strokovnjakov ugotovilo, da je izvedenec v svojem mnenju napačno odgovoril na 12 zastavljenih vprašanj, tožilec pa je v svojih sklepnih besedah povedal, da je dr. Zupančič z nestrokovnim mnenjem želel korist zase (Celec, 2010).

Da.O. (2010) na spletni strani Dela povzema zgoraj analizirani članek in ne dodaja drugih podrobnosti. Omenjena medija sta edina, ki sta o opisanem primeru poročala.

Primer 4: Leta 2013 so 55-letnemu moškemu kriminalisti odvzeli prostost zaradi suma storitve kaznivega dejanja nedovoljenega sprejemanja daril. Osumljenec bi za 3000 € priredil sodno-izvedensko mnenje v korist ene stranke, v tem primeru gospodarske združbe (N.Š.K., 2013).

4.4 Primerjava besedil člankov iz medijev

Ker manjko literature predstavlja glavno omejitev raziskave, smo v diplomskem delu analizirali le štiri primere, ki smo jih v medijih našli na povezavo korupcije s sodnim izvedenstvom. Iskanje člankov smo izvedli po ključnih besedah »sodno izvedenstvo«, »korupcija« in »podkupnine«, saj menimo, da smo na tak način našli največ možnih zadetkov. Na spletu smo tako našli dve načelni mnenji Komisije za preprečevanje korupcije, en članek iz časopisa Slovenske Novice ter en članek na spletni strani 24ur.

Dobovšek (2012) meni, da časopisi ne stremijo le k objavljanju tistih novic, ki se najbolje prodajajo, temveč večkrat objavijo tudi kritična mnenja in zapise, kjer kritizirajo delo organov pregona in podobno.

Menimo, da se delo časopisov razlikuje od dela tistih avtorjev, ki članke objavljajo na internetnih straneh, socialnih omrežjih in podobno. Članek iz spletne strani 24ur.com prikazuje le gola dejstva o primeru, kot na primer znesek, ki ga je izvedenec zahteval za izdelavo pristranskega sodno-izvedenskega mnenja, ime družbe, za katero bi naj mnenje napisal ter neuradno pridobljeno informacijo o imenu sodnega izvedenca. O podrobnejših okoliščinah časopisnega članka, ki smo ga v prejšnjem poglavju analizirali, ne poročajo.

V časopisnem članku avtor raziskuje na podlagi dostopne dokumentacije o primeru veliko podrobnosti in tudi zgodbe iz preteklosti, da lahko primer opiše širše ter ima javnost tudi širši pogled na primer, ne le golo dejstvo, da je sodni izvedenec koruptiven. Avtor je za namen časopisnega članka predstavil temeljne pojme in zakonodajo, ki je potrebna za razumevanje primera in sodeloval je s stranko, ki je bila v postopku na podlagi sodno-izvedenskega mnenja oškodovana.

Ropac (2015) je napisala članek, ki ne predstavlja določenega primera, temveč opisuje, zakaj je sodno izvedenstvo tako pomembno v kazenskem postopku, na tematiko gleda zelo kritično in je takoj ne opisuje kot katastrofalne in obupne prakse v Sloveniji.

Če povzamemo poročanje medijev o povezavi korupcije s sodnim izvedenstvom lahko zaključimo, da obstajata dva ključna načina poročanja. Prvi način predstavlja situacijo korupcije in sodnega izvedenstva kot ladjo, ki tone in je ni možno nikakor več rešiti. To pomeni, da nekateri mediji posamezne primere posplošujejo na celotno populacijo sodnih izvedencev in predstavljajo javnosti izvedenstvo v negativnem smislu, se kritično ne opredelijo do posameznega primera in ne predstavijo glavnih problemov, zakaj do korupcije na tem področju pride in ne predlagajo oziroma analizirajo rešitev, ki bi lahko problemu pomagale. Temeljni problem predstavijo kot sam sistem sodnega izvedenstva, na pojav ne gledajo širše, torej, da je sodno izvedenstvo del sodne veje oblasti ter da sta za to pristojna tudi Ministrstvo za pravosodje, sodišča in drugi. Lahko bi tudi rekli, da so nekateri članki napisani zelo senzacionalistično, predvsem tisti, ki se pojavljajo na internetu, saj so včasih za novinarje žal pomembni samo ogledi članka, ne pa tudi prizadevanje, kakšne informacije predstavljajo javnosti, kaj bo javnost na podlagi podanih informacij sklepala ipd.

Drugi način predstavljanja medijev pa je kritičen pogled na primere, kjer avtorji članka zelo objektivno poročajo o tematiki in se usklajujejo s kriteriji resničnosti informacij, ki jih Dobovšek (2012) navaja: ločevanje dejstev in mnenj, popravki napak, objektivnost, preverjanje dejstev, mnoštvo informacij in drugi.

V analiziranih člankih je več takšnih, ki so kritično napisani in predstavljajo pojav korupcije v primerih sodnega izvedenstva kot resnega. Menimo, da najbolj nazorno in kvalitetno o tematiki poroča Komisija za preprečevanje korupcije, saj mnenja izdeluje profesionalno in strokovno. Ker njihova mnenja veliko pripomorejo pri odločitvah sodišč, morajo biti napisana zanesljivo. Slabost le-teh pa je, da jih je težko najti, saj se ne pojavljajo na socialnih omrežjih, v časopisih in podobno, ampak jih odkrijemo šele s podrobnejšim iskanjem na spletni strani KPK. Menimo, da so načelna mnenja dobro izhodišče za verodostojne in zanesljive informacije za novinarje, s pomočjo katerih bi lahko v nadaljnje raziskovali

primere in tako javnosti predstavljali resnične informacije. Kar se nam zdi pri načelnih mnenjih zelo pomembnega je to, da ne izpostavljajo osebnih podatkov vpletenih, niti nobenih podrobnejših informacij o kraju, osebah ipd. Primer opisujejo le s temeljnimi informacijami, ki so za razumevanje potrebni. Takšne informacije so na primer, kje se je mnenje izvedenca izdelovalo (zavod, center za socialno delo ipd.), kdo v primeru nastopa oziroma za koga je mnenje relevantno (oče, mati, otrok ipd.). Menimo, da si zaradi takšnega načina poročanja bralec lahko ustvari precej objektivni pogled na primer in ga ne zavedejo dejstva, kot so na primer starost vpletenih, kraj, kjer se primer obravnava, ime sodnika, ki primer obravnava in podobne podrobnosti.

Članki, ki jih najdemo na internetu pogosto vsebujejo ravno zgoraj navedena dejstva, veliko slikovnega gradiva, da bralca takoj privabi ter predvsem uporabljajo senzacionalistične naslove s ključnimi besedami, ki bralca pritegnejo, v vsebini pa razložijo le nekaj dejstev o samem primeru. Ključni element internetnega članka je znesek in ime sodnega izvedenca, vendar s pripisom »po neuradnih informacijah«. Torej ime izvedenca ni popolnoma zanesljiva in resnična informacija in je javnost ne more vrednotiti kot verodostojno. Prav tako je omenjeno ime institucije, ki je sodnemu izvedencu plačalo določeni znesek za prirejeno sodno-izvedensko mnenje. Kar sami označujemo kot prednost članka je dejstvo, da so avtorji poročali tudi o tem, da je osumljenec že prijet ter da bodo organi pregona začeli izvajati preiskave in zbiranje obvestil. Menimo, da bi ta vrsta informacije morala biti za javnost zelo pomembna, saj poroča o tem, da so organi pregona bili pri odkrivanju korupcijskega dejanja uspešni ter ga pravočasno odkrili in ukrepali.

Članki se prav tako razlikujejo v dolžini, kritično opredeljeni članki so daljši in obširnejši kot internetni.

5 Razprava

Korupcija je pojav, ki predstavlja vsesplošno nevarnost. Škoduje vsaki organizaciji, zaposlenim in celotni državni ureditvi. Posebej zaskrbljujoče je, kadar se korupcija pojavi v sodni veji oblasti, saj le-ta predstavlja temelje prava ter kot taka kazniva dejanja korupcije tudi preganja.

Korupcijo lahko primerjamo z »modro zaveso«, ki velja kot nekakšen kodeks med policisti. To pomeni, da kaznivo dejanje korupcije le redko sreča roko pravice na sodišču, kajti nimamo klasične žrtve, saj imata oba akterja od nje korist. Korupcija se pojavi v javni upravi, na sodišču, v policiji in zdravstvu, ko so zaposleni v teh institucijah pripravljeni za določeno materialno ali nematerialno korist storiti nekaj, česar sicer ne bi smeli. Javnost takim institucijam načeloma zaupa. Policistom zaupamo, da nas bodo varovali in nam pomagali, kadar je to potrebno, zdravnikom zaupamo, da bodo storili vse, kar je v njihovi moči, da bodo delali pošteno in korektno. Zaupamo pa tudi sodišču, na katero se obračamo, ko dogovora več ne moremo sprejeti oziroma se dogovoriti in od njih pričakujemo, da bodo preverili vsa dejstva in pošteno, nepristransko in korektno odločali o posameznih primerih. To zaupanje pa se vedno bolj zmanjšuje, ko v medijih ali kjer drugje poročajo o nekorektnem, pristranskem, nepoštenem delu oseb na visokih položajih in javnih uslužbencev. Javnost večinoma nima možnosti, da bi podrobneje preučila informacije, pač pa prejema informacije, ki so dane. Nato si vsak posameznik ustvari mnenje o določeni zadevi in iz tega nato nastane mnenje širše javnosti, ki bi moralo voditeljem države pomeniti zelo veliko, saj je v demokratičnih državah pomembno mnenje ljudstva/volivcev/državljanov. Mnenje le-teh bi moralo predstavljati celotno državo.

Sodno izvedenstvo je del sodne veje oblasti, ki ima v kazenskem postopku zelo pomembno vlogo. Kadar v primeru obstajajo nejasnosti, ki jih je na določenem strokovnem področju treba pojasniti, sodišče kot pomočnika pokliče sodnega izvedenca, da lahko s svojim strokovnim znanjem in profesionalnostjo na določenem področju poda mnenje o primeru. Mnenje sodnega izvedenca mora biti objektivno in v skladu s stroko. Sodni izvedenec ima v postopku pomembno vlogo, saj se sodnik v končni sodbi pogosto odloči s pomočjo njegovega mnenja. Menimo, da je zakonodaja, ki obravnava delo sodnih izvedencev

pripravljena in zastavljena korektno, saj določa, da mora izvedenec delovati v skladu s svojo stroko, profesionalno, nepristransko in pošteno. Izvedenec lahko postane tisti, ki izpolnjuje pogoje, ki jih določa zakon, imenovanje pa izvaja Ministrstvo za pravosodje. Prav tako ima ministrstvo pooblastilo za razrešitev izvedenca, če je to potrebno, zato je v takšnih primerih ministrstvo tisto, ki mora skrbeti za protikorupcijske standarde.

Ministrstvo za pravosodje izvedenca razreši, če nekorektno delo sama zazna, ali jih na to opozorijo državni in pravosodni organi ali stranka v kazenskem postopku. Včasih pa dobijo informacije o razlogih za razrešitev tudi iz medijev (Ropac, 2015).

Iz tega lahko sklepamo, kako pomembni so mediji pri obravnavani tematiki. Včasih so edini, ki o le-tem poročajo. Torej so mediji včasih prvi, ki o morebitnih primerih informirajo javnost in je zelo pomembno, da se zavedajo resnosti o resničnih in zanesljivih informacijah. Če bi se vsi novinarji zavedali, da imajo pri določenih izidih in primerih takšno moč, da nekoga informirajo o pomanjkljivostih in na podlagi tega pripomorejo k izboljšanju se mogoče senzacionalistično napisani članki ne bi več objavljali v takšnem obsegu na splošno. V povezavi korupcije s sodnim izvedenstvom pa mediji poročajo zelo malo, vendar je njihova vloga pri tem zelo pomembna. Transparency International je predstavila izsledke raziskave o indeksih korupcije, kjer je zapisala, da je dokazano, da mediji pripomorejo veliko pri preprečevanju korupcije.

6 Zaključek

Ob pregledu literature smo veliko gradiva zbrali na temo korupcije, saj je korupcija velik problem današnje družbe. Predstavljena je na več področjih, v javni upravi, v zasebnem sektorju, v sodstvu, politiki in podobno. V nadaljnje smo analizirali gradivo iz področja sodnega izvedenstva in ugotovili, da literature na to temo primanjkuje. Sodno izvedenstvo pokriva veliko področij, med drugim medicino, gradbeništvo, gozdarstvo, kriminalistiko in podobno, zato bi tej temi morali nameniti več pozornosti.

Sodno izvedenstvo je zaradi svoje pomembnosti v kazenskem postopku včasih lahko glavna tarča korupcijskih dejanj. Menimo, da je ena izmed temeljnih pomanjkljivosti slab nadzor nad izvedeniškim delom, kar je vloga ministrstva, saj vodi vse evidence v povezavi s sodnim izvedenstvom, tudi o razrešitvah ipd. Opisani praktični primeri v diplomskem delu so nazorno prikazali, da se korupcijska dejanja v samem postopku pojavijo hitro in zelo enostavno. Prav tako so mediji poročali o primeru športnika, ki se je z izvedencem dobil kar v gostilni in na izvedenčevem domu in je celo sam predlagal, da lahko napiše koristno mnenje za stranko ali obratno. Menimo, da bi v primerih, kadar izvedenec opravlja delo v službenem času, bil potreben nadzor nad njegovim delom. Najboljša oblika takšnega nadzora bi lahko bil zapisnik, v katerem bi zapisovali vse podrobne informacije, ki jih stranke v postopku podajo, izvedenčevo mnenje tekom sestanka ipd., da bi se lahko kasneje podane informacije preverile ali se usklajujejo z mnenjem, ki ga je izvedenec na sodišču podal. Takšna oblika zapisnika bi bila primerna za primere, kadar se izvedenec ustno pogovarja z osebami in od njih zbira informacije. V primerih, kadar izvedenec proučuje le pisno gradivo in utemeljuje svoje mnenje na podlagi teoretičnega in strokovnega znanja pa takšna oblika nadzora ni primerna. Menimo, da bi v takšnih primerih bilo najbolj učinkovito, da sodnik zahteva od izvedenca, da izčrpno utemelji s pomočjo katerih strokovnih dejstev je svoje mnenje oblikoval. Kar pa se, menimo, v praksi tudi v večji meri že uporablja.

Ob analizi člankov iz medijev lahko kot glavno ugotovitev predstavimo dejstvo, da so nekateri članki napisani korektno, objektivno in kritično, medtem ko drugim elementi naštetega manjkajo. Razlika je predvsem v načinu pisanja. Nekateri se do problema opredelijo širše in ga obravnavajo kot problem sodstva, nekateri pa ga predstavijo zgolj kot

koruptivni primer, kjer so opisana predvsem dejstva, ki bralca takoj pritegnejo k branju, na primer znesek podkupnine, ime vpletenih ipd. Kljub temu, da so nekateri članki napisani pomanjkljivo, pa lahko trdimo, da so zelo uporabni, saj javnosti prikazujejo resnično sliko o dogajanju na tem področju. S tem, ko se ime sodnega izvedenca, ki je bil vpleten v korupcijska dejanja, pojavi v javnosti, je naloga ministrstva, da izpelje postopke, ki so potrebni ob ugotovitvi kršitve zakonodaje. V primerih utemeljenega razloga za razrešitev se izvedencu onemogoči, da bi še kdaj ponovil podobno dejanje ali na tem področju še deloval. Tudi Dobovšek (2012) je z analizo poročanja medijev o korupciji zapisal podobne ugotovitve, vendar je v svoji raziskavi analiziral na splošno članke o korupciji, problem diplomskega dela pa je korupcija specifično v sodnem izvedenstvu, zato lahko pričakujemo morebitna odstopanja.

Največji problem diplomskega dela predstavlja manko literature, saj le malo takšnih primerov doseže roko pravice. Tako nas analiza člankov vodi do že zdavnaj ugotovljenega dejstva, da je korupcija v takšnih primerih zelo težka za odkrivanje, saj imata oba akterja od nje korist, večinoma pa se zgodi za zaprtimi vrati in štirimi stenami ter nikoli ni odkrita. Menimo, da se veliko posameznikov boji prijaviti korupcijo, velikokrat se pojavi le sum pri eni stranki v postopku, da je podano mnenje nestrokovno in pristransko, nihče pa ne more zagotovljeno trditi, da je temu tako.

Korupcija v sodnem izvedenstvu je zaskrbljujoča, saj samo delo sodnega izvedenca zahteva strokovnost, nepristranskost in poštenost. Vsak posameznik se za delo sodnega izvedenca odloči sam, lahko bi rekli, da predstavlja določeno mero prostovoljnosti, če izvezemo dejstvo, da dobi za to delo tudi plačilo. Vsak sodni izvedenec ima zraven te funkcije tudi redno zaposlitev, saj pogoji to tudi zahtevajo. Iz tega lahko sklepamo, da prejemajo redno plačo kot zaposleni delavci, zraven tega pa ob podajanju izvedenskega mnenja prav tako dobijo plačilo. Zaskrbljujoče je potem predvsem dejstvo, da se pri nekaterih izvedencih še pojavi potreba za pridobitev koristi za pristransko izdelano mnenje eni stranki. Menimo, da je boj proti takšnemu razmišljanju predvsem krepitev integritete pri mladih že v obdobju adolescence, poučevanje o škodljivosti korupcije njihovi prihodnosti in ozaveščanje, kako

korupcija v takšnih institucijah, kot so sodstvo, zdravstvo, šolstvo in policija škoduje delovanju celotne države.

Vsak posameznik se mora zavedati, kako mu koruptivnost institucij, ki so za njih pomembne, lahko škoduje, ter da je pomembna predvsem preventiva na tem področju.

Menimo, da je kot preventivni program zelo dobro zastavljen načrt integritete. Na tem področju bi bila ena izmed dobrih rešitev vzpostavitev skupine v podjetju, ki bi nadzorovala celoten proces implementiranja in izvajanja načrta. Če si predstavljamo vlogo Komisije za preprečevanje korupcije, ki ima nadzor nad celotno Slovenijo oziroma nadzor nad delovanjem vseh njenih institucij, si hkrati lahko predstavljamo, da bi takšna komisija (v manjšem obsegu) delovala v vsaki instituciji in imela nadzor nad celotnim delovanjem določenega podjetja ali podobno. Lahko bi rekli, da bi bila KPK razdeljena na manjše enote v vseh institucijah, ki bi jih določala zakonodaja. Menimo, da bi se s takšnim nadzorom zmanjšalo število priložnosti za koruptivna dejanja.

Povezava sodnega izvedenstva s korupcijo je prvič obravnavana v diplomskem delu in je dobra vzpodbuda za nadaljnje raziskovanje. Nadgradnja dela bi lahko bila podrobnejša analiza sodnih spisov, v katerih se je mnenje izkazalo na pristransko ali kjer je bilo ugotovljeno, da je izvedenec za izdelavo mnenja prejel od stranke korist. Čeprav je literature na tematico dela malo, vzpodbujamo mlade raziskovalce, da jim lahko tema predstavlja izziv kot ga je predstavljala tudi nam.

6.1 Verifikacija hipotez

Hipoteza 1: O problematiki korupcije v povezavi s sodnim izvedenstvom izvemo le iz medijev.

Ob iskanju in zbiranju literature smo o korupciji dobili zelo veliko literature na spletu, v knjigah, spletnih revijah in člankih, zbornikih, diplomskih delih in drugje. Literature, ki proučuje pojav korupcije je veliko. Nanaša se na korupcijo v javni upravi, v zdravstvu, na to, kako korupcijo preprečevati ipd. O sodnem izvedenstvu je na voljo precej manj gradiva, saj področje ni zelo raziskano. Veliko informacij dobimo na spletni strani Ministrstva za

pravosodje ter na podobnih straneh, ki se nanašajo na sodstvo, saj je sodno izvedenstvo del sodne veje oblasti. O povezavi korupcije s sodnim izvedenstvom pa je na voljo zelo malo literature. Knjig in podobnih del na to povezavo ni, nekaj člankov najdemo na spletni strani Komisije za preprečevanje korupcije, večino informacij pa dobimo iz fizičnih časopisov oziroma v današnjih časih tudi na spletnih straneh časopisnih hiš, ki na internetu objavljajo članke v e-obliki. O povezavi sodnega izvedenstva in korupcije smo podatke našli na spletnih straneh 24ur.com, Slovenske Novice in Komisije za preprečevanje korupcije ter v časopisu Delo. **Hipotezo 1** tako na podlagi opravljene analize potrdimo.

Hipoteza 2: V primerih korupcijskih dejanj v sodnem izvedenstvu se pojavlja srednji nivo korupcije.

V srednjem nivoju korupcije se pojavljajo plačila v zneskih od nekaj sto do nekaj tisoč dolarjev (Jandosova v Dobovšek, 2012), na tem nivoju pa korupcijo ponujajo manjša podjetja ali interesne skupine. Javnost korupcijo na tem nivoju označuje za nemoralno in nepošteno (Dobovšek, 2012). V analiziranih primerih, kjer je ponudnik podkupnine bil jasno izpostavljen, sta to gospodarska družba in občina, v drugem primeru bi kot ponudnika podkupnine lahko predpostavili zavarovalnico, v vseh primerih pa so prejemniki podkupnin sodni izvedenci. V enem primeru je omenjeni znesek 3000 €, kar ustreza opisu srednjega nivoja korupcije, kot ga opisuje Dobovšek (2012). **Hipotezo 2** na podlagi opisanih dejstev **potrdimo**.

Hipoteza 3: V slovenskem sodnem sistemu ni vodene evidence, ki bi pokazala, kolikokrat je sodni izvedenec podal mnenje in kakšno vlogo je imelo njegovo mnenje na izid sodbe.

Ministrstvo za pravosodje vodi svojo evidenco sodnih izvedencev, nekaj podatkov iz nje pa je tudi javnih v imeniku sodnih izvedencev. Le-ta vsebuje ime in priimek izvedenca, habilitacijo in naziv, kraj dela ter področje dela in kontaktno številko. Je javno dostopen na njihovi spletni strani, kjer lahko vsak posameznik prosto dostopa do nje. S pomočjo imenika sodnih izvedencev lahko sodnik izbere izvedenca, ki ga za določeni primer potrebuje. Imenik vsebuje le gola dejstva o izvedencu oziroma informacije, ki so potrebne, da izvedenca lahko najdemo in kontaktiramo.

Kadar sodnik potrebuje pomoč sodnega izvedenca, lahko pogleda v imenik in ga za določeno področje izbere. S takšnim naključnim izborom bi lahko zagotovili, da do korupcije ne bi prihajalo, saj bi morali vsi izvedenci delovati strokovno in protikorupcijsko, za kar bi moralo skrbeti ministrstvo, z zagotavljanjem strokovnosti in neodvisnosti in s čiščenjem evidenc. Če bi vsi izvedenci delovali na takšen način, ne bi prihajalo do problema izbire. Če pa sodnega izvedenca sodniki izbirajo po drugih kriterijih, menimo, da lahko v nastane problem favoriziranja sodnih izvedencev, saj izvedenci za opravljeno delo dobijo plačilo in morebiti tudi nagrado. Zaradi več različnih razlogov (prijateljstvo, sorodstvene vezi ipd.) bi lahko sodnik predlagal kolegu tudi slabega sodnega izvedenca.

Menimo, da bi v praksi v veliko primerih bila zelo učinkovita evidenca, ki bi vsebovala tudi podatke o tem, koliko mnenj je določen izvedenec napisal in ali so le-ta bila verodostojna in v skladu s stroko, v kateri izvedenec deluje. Ob analizi evidenc, ki jih vodi Ministrstvo za pravosodje smo ugotovili, da takšna evidenca ne obstaja, zato **hipotezo 3 potrdimo**.

Viri in literatura

Celec, B. (23. 1. 2010). Sodni izvedenec hotel podkupnino?. *Slovenske novice*, (18), 3.

Civilnopravna konvencija o korupciji. (2003). *Uradni list RS*, (35/03).

Da, O. (23. 1. 2010). Vrhniško sodišče obsodilo sodnega izvedenca. *Delo.si*. Pridobljeno na: <http://www.delo.si/novice/kronika/vrhniško-sodisce-obsodilo-sodnega-izvedenca.html>.

Dobovšek, B. (2012). *Korupcija v tranziciji*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.

Društvo Integriteta – Društvo za etičnost javnega delovanja. (2012). *Nacionalni sistem integritete v Sloveniji: ocena in analiza*. Trzin: Društvo Integriteta – Društvo za etičnost javnega delovanja.

Fedran, J. (2014). Problematika načrtov integritete v Sloveniji. Flander, B., Areh, I. in Jere, M. (ur.), *Zbornik prispevkov: 15. slovenski dnevi varstvoslovja*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede. Pridobljeno na: <https://www.fvv.um.si/dv2014/zbornik/Fedran.pdf>.

Fedran, J., Dobovšek, B. in Ažman, B. (2015). Assessing the Preventive Anti-Corruption Efforts in Slovenia. *Varstvoslovje*, 17(1), 82–99.

Golja, J. (2016). Standardi usposobljenosti sodnega izvedenca. V Frangež, D. in Slak, B. (ur.), *Izvedenstvo v teoriji in praksi* (str. 23-30). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.

Glücks, N. (21. 9. 2016). Neverjetno!? Zdravniki obdolženi za korupcijo še naprej sodni izvedenci. *Reporter.si*. Pridobljeno na: <http://reporter.si/clanek/slovenija/neverjetno-zdravniki-obdolzeni-za-korupcijo-se-naprej-sodni-izvedenci-477703>.

Jager, M. (2000). Raziskanost korupcije v Sloveniji. *Podjetje in delo: Revija za gospodarsko, delovno in socialno pravo*, 6(7), 1013–1019.

- Kanduč, Z. (2004). O različnih aspektih prevencije v postmoderni družbi. V: Meško, G. (ur). *Preprečevanje kriminalitete: Teorija, praksa in dileme*. Ljubljana, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti.
- Keržan, D. (2010). *Kodeks ravnanja forenzičnega strokovnjaka*. Pridobljeno na: <http://www.policija.si/index.php/component/content/article/174-splono/9021-nacionalni-forenzini-laboratorij>.
- Koch, A. (27.1.2016). Europe and Central Asia: Why Anti-Corruption Laws are not Stopping the Corrupt. *Blog.transparency.org*. Pridobljeno na: <http://blog.transparency.org/2016/01/27/europe-and-central-asia-why-anti-corruption-laws-are-not-stopping-the-corrupt>.
- Komisija za preprečevanje korupcije (KPK). (b.d.). Pridobljeno na: <https://www.kpk-rs.si/sl>.
- Marinko, J. (2002). Korupcija in vladavina prava. V Dobovšek, B. (ur.), *Korupcija v javni upravi*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
- Meško, K. (2009). Preventivni vidik ukrepov proti korupciji. V *Zbornik prispevkov: Varstvoslovje med teorijo in prakso: 10 slovenski dnevi varstvoslovja* (str. 12). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Miklavčič, K. in Dobovšek, B. (2010). Korupcija v politiki: razvojni pristop k preventivi. V *Zbornik prispevkov: Smernice sodobnega varstvoslovja: 11 slovenski dnevi varstvoslovja* (str. 7-9). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Ministrstvo za pravosodje. (n.d.). *Imenik sodnih izvedencev*. Pridobljeno na: <https://spvt.mp.gov.si/izvedenci.html>.
- N.Š.K. (5.6.2013). Sodnega izvedenca ujeli s podkupnino v žepu. *24ur.si*. Pridobljeno na: <http://www.24ur.com/izvedenca-ujeli-s-podkupnino-v-zepu.html>.
- Počkar, M., Andolšek, S., Popit, T. in Lakota, B. A. (2012). *Uvod v sociologijo*. Ljubljana: DZS.

- Pravilnik o sodnih izvedencih in sodnih cenilcih. (2010, 2012, 2013, 2015). *Uradni list RS*, (88/10, 1/12, 35/13, 50/15).
- Pristavec, S. in Škrbec, J. (2012). Načrt integritete oziroma upravljanje s tveganji v javnem in zasebnem sektorju. V Pavšič, M. T. (ur.), *Zbornik prispevkov: 13. Slovenski dnevi varstvoslovja*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede. Pridobljeno na: <https://www.fvv.um.si/DV2012/zbornik.html>.
- Šepec, M. (2016). Kazenskopravna analiza in dileme izvedenstva v kazenskem postopku. V Frangež, D. in Slak, B. (ur.), *Izvedenstvo v teoriji in praksi* (str. 7-22). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Transparency International (b.d.). *Global Corruption Barometer*. Pridobljeno na: <https://www.transparency.org/gcb2013/country?country=slovenia>.
- Vrhovno sodišče Republike Slovenije. (2016). *Zadovoljstvo javnosti z delovanjem sodišč v Republiki Sloveniji: Raziskava 2015*. Pridobljeno na: http://www.sodisce.si/mma_bin.php?static_id=20160727084957.
- Zakon o integriteti in preprečevanju korupcije (ZInPK). (2011). *Uradni list RS*, (69/11).
- Zakon o kazenskem postopku (ZKP-UPB8). (2012). *Uradni list RS*, (32/12).
- Zakon o sodiščih (ZS-UPB4). (2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2015, 2017). *Uradni list RS*, (94/07, 45/08, 96/09, 86/10, 33/11, 75/12, 63/13, 17/15, 23/17).
- Zakon o preprečevanju korupcije (ZPKor). (2004). *Uradni list RS*, (2/04).
- Zalar, A. (2000). Globalni pristop k preprečevanju korupcije v sodstvu. *Podjetje in delo: Revija za gospodarsko, delovno in socialno pravo*, 6(7), 1051–1068.